

GOSPODA MATIJE ZADNJI GOST.

TOLMINSKA LEGENDA. DR. I. PREGELJ.

Gospa Fina! Brez poklonov povem, da obožujem Vaš okus. Tolikrat sem imel priiiko opaziti, odkar sem Vaš hvaležni gost, da ne rečem naravnost družinski član, kako čudovito razumete vladati s svojim domom, kako izbrano, prefinjeno znate urediti vse ono, kar stoprv dela mestne sobe lepe, prikupne, domače, kako znate najti srednjo pot med usiljivo modernim in sveže domačim, bodisi da opremljate naravnost iz zaloge pohištva še eno sobo ali pa da dopolnujete že gotovo opremo s tistim čudovito finim taktom, ki veje iz ljubke domačnosti Vaše sprejemne sobe, iz jedre pisarniške Vašega cenjenega gospoda soproga ali celo iz idilično čiste intimnosti Vašega budoarja... Gospa Fina, saj nisem rekel preveč, saj me razumete! Ampak tako domovanje opisati! Ne, gospa Fina, tega ne znam. Ne morem. Kako bi? Od svoje mladosti pa do teh mojih profesorskih let nisem doživel udobnosti stanovanj in sem stoprv v Vaši hiši, gospa Fina, od bliže in dejansko videl, kaj je okus pohištva, kaj je izbranost sloga, barve, oblike, domačega cvetja in parfema. Moj vzor prijetnega domovanja je bil doslej dom tolminskih župnikov in vikarjev. Da, tolminska župnišča, gospa Fina! In če dovolite in če bi Vas ne dolgočasil, glejte, takšen dom bi Vam morda mogel vsaj približno živo orisati. Hočete li? Res? Hvala Vam, gospa Fina!

Dom tolminskih vikarjev... Eno veliko svojstvo ima. To svojstvo je duša župniške hiše. Duša, razumete! To je tisti nepozabni vonj, ki veje iz vsega, kar je stanovanje in kar je v njem. Nekako tako je s tem vonjem, kakor s kruhom. Do smrti

se človek ne preobje nobenega kruha, ampak tistega kruha vedno zopet poželi, ki mu ga je rezala rajna mati. Poželi, pravim, okusi ga redko kdč še kdaj, včasih morda srečen soprog, ki je našel v svoji družici tako bitje, ki je čudovito sorodno njegovi rajni materi in mu ga mesi z isto ljubeznijo in reže z istim veseljem. Duša, vonj tolminskih župnišč torej! To je vonj geranij, rezede, rožmarina, ljubezni in roženkravta. To je vonj čudovito slastne bele kave od šestih zjutraj do devetih. To je vonj vipavskega vina od poldne do dveh. Včasih, ob slovesnih prilikah zadehti mimogrede še opojna toplost rihenberskega pikolita, včasih, kadar je gost v hiši, trpkost stare avstrijske cigare, ki se šele tedaj prav prijetno razdiši, ko ste odprli okno. Ob nedeljah seveda prevpije vse drugo vonj cerkvenega kadila, ki so ga prinesli v hišo ljudje iz cerkve ali pa cerkovnik, ko je zadnjo minuto pred pristopom pridrl v kuhinjo po žerjavico za kadilnico. Potem pa občutite še vse drugo! Tako n. pr. svežo čistost omitih tal, jedro silo orehovega pohištva, zlasti velike raztezovalne mize, slovesno starinstvo steklene omare za knjige, iz katehe zaudarja po usnju in svetosti iz zlato-rezanih zvezkov Tomaževe Summe, Kocjančičevega Scaveja, Albana Stolza, Boštjana Brunnerja, Dom in Sveta in osmih letnikov Rimskega Katolika. Kje leži vikarju leposlovje, vedi Bog. Shakespearja je še pred nekaj dnevi bral v svoji spalnici, Danteja je podaril domačemu dijaku, Gregorčiča je posodil nekje v vasi, »bo že vrnil, kdor ga ima«. Potem je v sobi še vonj »župniške« peči, to se pravi peči, ki je nekam prav kmetjska, le da je

manjša in ima nekoliko čednejši zdič. Potem je še razpoloženje slik; Kristusova zadnja večerja in obraz velikega Leva XIII. z dobrohotnim, italsko širokoustim nasmehom v licu. Potem pa še sveža luč, ki sili skozi štiri srednje majhna okna čez geranije, resedo, roženkravt in ljubezen v sobo, ne da jo ovirajo okenski zastori. Vse samo zdravje, čilost, stroga mirnost brez udobnosti, skoro hladnost, kakor je tista, ki veje iz Tomaževe latinščine, a je vendar neskončno toplejša kakor dolgčas Goethejevega »Viljema Meistra« in stokrat bolj zdrava kakor vzdušje tuberoz, po katerih glava boli... Gospa Fina! Zdi se mi, da moraliziram. A tako je! Pa kaj vidim? Solzne oči imate? Gospa Fina, za božjo voljo, odpustite! Prav zares sem pozabil, da mi je pravil Vaš soprog, kako ste preživeli svojo tiho mladost pri stricu, ki je bil duhovnik nekje v hribih. Ste odpustili? Stokrat hvala, gospa Fina! Zdaj Vam pa res moram povedati še zgodbo, ki se je primerila tolminskemu vikarju, gospodu Matiji.

* * *

Župnišče ob veliki dolinski cesti. Ves dan ima solnce. Zjutraj z leve, opoldne v ospredju, zvečer z desne. Pa razgled. Ti moj Bog! Privzdignjeno je nad sadni vrt, ki ga deli od ceste za deset stopnic, baš dovolj, da je prosto gledati na vrt, čez vrt na cesto, kjer vsak četrtek vozijo hribovski vozniki, čez cesto na Vučovo dvorišče, kjer pripravljajo in pijo in včasih celo ob harmoniki plešejo — »mu bom že dal potepu, da jim pusti noret, mrcina krčmarska« —, čez Vučovo dvorišče v polje, kjer žene sirk in obrezujejo murvin poganeke za svilo-prejko, čez polje onstran čez »vodo« v toplo zabrisanost sosedne fare in brd nad njo vse gor do tihe romarske cerkve pri Mariji Snežnici. Prvi goriški pesnik se je zbudil v tem svetišču in najlepše, kar je pel, je bila »hvala vinski terti...«

Gospod vikar Matija ni bil pesnik, a je bil naj-družabnejši človek tistih let. Genij njegove družabnosti je bil grotesknoklasični humor, ki ga je, kakor ni prikrival, zajemal iz svoje lahke krvi in iz knjig »brata v hudiču« Samosačana Lukjana. »Brat v hudiču« mu je vodil v hišo trikrat toliko gostov, kakor so jih gostili njegovi duhovski tovariši. »Brat v hudiču« je bil kriv, da je vikar Matija potočil letno štirikrat več vina, kakor njegov duhovski sosed. Nekaj malega je bila seveda tudi cesta kriva, ki je bila blizu, morda tudi prijetnost hiše, neprisiljena gostoljubnost vikarja Matije in njegov izbrani okus glede vina. Tisto leto je imel stalnega gosta, novomašnika gospoda Lojza, ki je ves dan tičal v knjigah, se pripravljal za težke doktorske izkušnje in bil prav resno oslabele. Vikar Matija ga je neki dan v mestu po kratkem prerekanju, »da to nobena sitnost ni, še dobrota ne,« pregovoril, da je sedel z njim v poštni voz in se odpeljal z njim v hribe, kjer bo dober zrak največ pomagal, nekaj pa tudi oče Matija in njegov »brat v hudiču«. Mladi človek je s svojo učenjaško resnostjo in tiho skromnostjo, s katero je prenašal vikarjevo osebno svojstvo, prirastel svojemu gostitelju k srcu. Nevede kdaj, je postal starejšemu

gospodu moder zaupnik, ki je znal »bogvedi, da ti, Matija, tega ne razumeš,« vikarja umeti baš tam, kjer je želel, a se ni znal zaupati, in ki je že prve ure zaslutil, da veselega gospoda vendarle nekaj venomer teži in vznemirja. Sele tri tedne je bival pri Matiji, pa mu je postalo jasno, da gre z vikarjem navzdol. Takoj je stopil k njemu in rekel:

»Ne bodite jezni, gospod vikar. Toda. Vašega gostoljubja res ne smem več izrabljati.«

»Kakooo?« je zategnil Matija. »Izrabljati? Kako je ime hudiču, ki Vas je obsedel?«

»Vaš Lukjan,« je odvrnil z resnim nasmehom mladi. »Saj me razumete!«

Vikarju Matiji se je res oko zbledlo in je iskal kakor v zadregi besede. Potem pa se je razvnel:

»To se pravi, to se reče, norčavi ste. Vam je že kaj moja sestra na nos obesila. Seveda, baba mora čenčati. Pa Vi tega ne veste še, da so vse enake. Da! Vse enake. Skope ko Judež, pa brezobzirne. Seveda. Razumete? Ne privoščite tujcu, ki slučajno v hišo stopi, kaplje vina, grižljaja kruha. Brezobzirna, taktlos, razumete, senza maniera e creanza, kakor da bi človek mogel vrata zapirati ali pa če je že človek za mizo, navaliti predenj krompirja in oblic mesto žlice juhe in kar zraven pritiče.«

Mladi duhovnik je z mirnim nasmehom prikimaval in rekel:

»Saj Vas razumem, gospod vikar. A neprijetno mi je, da si moram tudi sam očitati —«

Tedaj je planil vikar živahno in skoro ježno:

»No da, Vi pa, Vi me boste na beraško palico spravili! Saj imate pamet! Pomislite! Saj nisem otrok, da ne bi vedel, kaj delam. To mi že lahko verujete, da mi nobene sile ni in ne bo. Ali naj prisežem?«

»Gospod vikar...«

»Nobene besede več, gospod Lojze. In tudi to si izbijte iz glave, da bi kdaj le v sanjah mislili, da ste meni kakšno hvaležnost dolžni; razumete, prav nič, pa Bog Vam srečo daj in zdravje, kakor ga je meni.«

Beseda mu je zvenela v mehkem ganotju, zdeti se je hotelo mlademu, da vidi celo solzo v njegovem očesu. Zato je molče stegnil roko, katero je vikar Matija z obema prijel in stresel.

»Tako je prav, gospod Lojze.« — Čez hip je dodal: »In od danes ste mi še ljubši. In mi boste vedno, in četudi boste še škof.«

Nekdo je potrkal. Vikar je zaklical, naj vstopi, in že so se odprla vrata na široko in v sobo so stopili trije gosti. Enega je vikar poznal in ta mu je predstavil svoja tovariša. Dve uri pozneje so sedeli v vedrem pogovoru z vikarjem pri kosilu in se smejali njegovim šalām iz »brata v hudiču« in le gospod Lojze je bil zamišljen, tih in se ni smejal...

* * *

Gospod Lojze, »naš prihodnji škof«, si je bil pri vikarju Matiji utrdil zdravje, se pripravil za skušnje in se prisrčno poslovil od svojega gostitelja, ki ga je vso tisto zimo bridko pogrešal. Ko mu je mladi duhovnik sporočil v šegavi latinščini,

da je skušnje prestal in se pripravlja za prednašanje bogoslovnih ved v bogoslovnici, je bil vikar Matija čudno vesel in je rekel svoji sestri:

»Zdaj vidiš, da sem prav sodil. Bo škof, meni verjemi! Poznam take ljudi. In tak je tudi, da se ne bo prevzel in ne bo pozabil hribovskega vikarja, ki mu je včasih dobro hotel.«

Vikar Matija se sicer ni bil navidezno nič izpremenil. Bil je še vedno isti vedri človek ko prej, vesel do objestnosti, ko je bil v družbi. Ko pa je bil sam, je bil bolj resen, neredko celo potr. Pa tudi iz njegove šale, iz besed, ki jih je govoril iz svojega »brata v hudiču«, je hotela zadnje čase posili zveneti pikrost, trpkost, ki je tepla po možu samem. Tem krčeviteje se je zato trudil, da bi popolnoma prikril tujim očem svoje pravo občutje. Bil je v svojem gostoljubju naravnost usiljav, neprikrito narejeno bahaški. Bal se je, da ne bi kdo zaslutil resnice za prozorno pajčevinastim zagrnjalom, tiste resnice, ki je govorila iz njegovih in sestrinih oči, ko sta bila sama in je ona komaj šepetaje menila, da je vikar potreben nove suknje, novih čevljev, da je perilo preprano in posode vedno manj. Vikar je molčal. Računal je s svojimi prejemki, odšteval milo preračunjene izdatke in začel puščati gotova pisma, »saj vem, kaj je notri«, neodprta za nedoločen čas. Bila pa je v njem čudna lahkomiselnost: upal je, da dobi lepega dne vsoto denarja, ki se je nikoli ne bi nadjal, in da bo potem čez noč vse lepo prešlo kot težek sen, ta sitnost, ki bi je niti »bratu v hudiču« ne privoščil. Res je bilo tako. Dedoval je nekaj stotnic, takoj odprl neodprta pisma, poravnal račune za olje, vino, knjige in drugo in se udobrovoljal in razmahnil sijajneje od prej. Za birmo se je obnesel bahaško. Potem je napravil čedno primico revnemu bogoslovcu. Potem je posodil dobesedno zadnjih petdeset goldinarjev tovarišu sosedu in bil vesel, da oni vsaj šestdeset ni prosil, ki bi mu jih ne bil mogel dati. Potem pa je udarilo kakor v žalostnosmešni igri nadenj in ga oblilo z vso težo vsakdanjosti. Ob najneprilicnejšem času se mu je oglasil, »samo da gospoda vikarja pozdravi«, vinski kupec v hiši. S kruto odločnostjo je hlinil vikar živahnost in neprisiljenost, dasi je v njem vse vpilo od bridkosti: »Nič drugega ne kaže, kakor stopiti h krčmarju in ga povleči na stran in povedati kako in kaj.«

Vikar se je do bridke šale razvnel:

»Zdaj poznaš 'brata v hudiču', Matija! Krčmarju boš dolžan. Boš odslej lepo tih in ne boš več mrmral, ko bo s harmoniko ljudi v greh klical, zlodjev galjot.«

Pridržal je s prisiljeno vljudnostjo trgovca, poslušal vdano njegovo zavaljeno govorico, ki mu je opletala, kakor blatne hlače ob petah, katere je nosil nevarno nizko in malomarno. Kdo bo gledal! Zdajpa zdaj jih izgubi.

»Plačam te,« je mislil vikar o njem, »tvoje vina pa ne pijem nikoli več, nevljudna nadlega!«

Oprostil se je kratko za nekaj trenutkov in stopil v svojo pisarniško sobo. Napisal je list krčmarju in odprl vrata, da bi poslal po sestri; tu je

zagledal v veži staro ženico, vaško gostjo, ki so ji morali bogvedi kako in zakaj dajati Melanovi kot v hiši. Skrivnostno je prosila vikarja, naj ji spravi nekaj denarja, ki ga doma nima kje več skriti, ker ji Melanovi vse pretaknejo. Vikar je potegnil ženico v sobo, preštel njene prihranke in jo potolaženo odpustil, potem, ko je bil ukazal sestri, naj ji da malo juhe in čašo vina. On sam pa je odšel od njenega denarja in nesel trgovcu. Komaj pa je trgovec odšel po obedu, se je ženica vrnila in jokaje priznala, da niti povedati ne more, kako jo je sram. Vikar je hipoma zaslutil, čemu se je vrnila in zavpil nejevoljno:

»Kaj ne, so se goltneži koj videli, da si denar nesla iz hiše. Pa si prišla spet ponj?«

»Ne bom imela miru,« je tarnala. »Zdaj hočejo na posodo. Kako naj naredim? O, saj vem, da bom ob denar.«

»Boš,« je rekel in pristavil, naj njemu prepusti, da bo že sam govoril z Melanovimi. Odmalajala je svoje glavo in se ni dala pregovoriti.

»Brez denarja ne smem nazaj.«

»Ti in tvoj denar,« je zavpil nevljudno. »Koj ga dobiš.« Sunil je ženico v kuhinjo, sam pa je šel kar gologlav iz hiše in naravnost h krčmarju. Kako je bilo in kako se je vrnil, se vikar nikoli poslej ni mogel jasno domisliti. Že sama misel na tisto kratko a strašno pot mu je še dolgo let potem srbežila kožo in gnala kri v glavo.

Nekaj dni pozneje se je zadolžil v mestu, plačal krčmarja, se poglobil z vso resnostjo v proučevanje svojih gospodarskih razmer in zaključil, da bo z gosti kratkomalo nevljuden.

»Pri moji duši, da bom!« je rekel. Ko pa je tri ure pozneje stregel petim dijakom in jim nosil kruha in vina na mizo, mu je bilo vendar nerodno, da ni sestra narezala vsaj malo sira h kruhu, če se ji že smili gnjat. Z očmi se je ogibal njihovih pogledov, ki so se mu hoteli kakor posmehovati:

»Kaj pa je to, malo vina? Skopuh si, še malo mesa nisi narezal.«

Ko so odhajali, jih je vedel skozi vrt.

»O, breskve!« so se začudili zgodnjemu sadežu. Vikar je skoro ljut stopil k drevesu in ga potresel, da se je zlahtni sad sesul na gredico. Napolnili so si žepe. Pobrli so vse do zadnjega in se poslovili. Vikar je videl skrit za zelenjem, kako so navidezno krenili po cesti naprej, a zavili nato naglo okoli hlevov v krčmo.

»Svojat,« mu je ušlo bridko, ki je do tistega hipa ves čas trpel v sebi, da jim ni stisnil v roko nekaj goldinarjev, kakor je bila tako do tedaj njegova navada...

Tri leta pozneje je vikar Matija oddal lastno-ročno in osebno pri ordinariatu prošnjo za izpraznjenje gorsko faro pet ur od velike ceste. Gospodje v pisarni so ga začudeni pogledali. Njemu samemu je tedaj nekdo položil roko na rame in rekel:

»Gospod vikar, pojdiva osebno k prevzvišenemu. Nadejam se, da Vam bo ustregel.«

»Gospod Lojze,« je dejal v hudi zadregi vikar Matija. »Glejte, Vi ste? A meni ni druge pomoči. Verujte mi. Govorite zame!«

Mladi dostojanstvenik ga je z ljubeznivo dvorljivostjo vedel s seboj...
Gorsko faro je vikar Matija dobil...

* * *

Tako se je bil vikar Matija korenito izločil iz družbe, kjer je živel le še kot zgodovinska osebnost v grotesknosti besede »brata v hudiču« in zadnje »šale«, ki se mu je bila ponesrečila, kakor se je trdovratno ponavljala pri vseh duhovniških sestankih in katera se je bila zadnjič ponovila v njegovi lastni hiši, dvajset let potem, ko se je bil preselil z velike ceste v odljudno samoto in je tu gostil svojega nekdanjega ljubega gosta gospoda Lojza, ki je bil zdaj njegov škof. Nekdo je vstal za mizo in med veselimi napitnicami nazdravil vikarju Matiji in povedal »šalo« še enkrat. Vikar Matija, zloglasni šaljivec »brata v hudiču«, je bil napisal prošnjo za slabšo faro, jo »lastnoročno in osebno« nesel na ordinariat, kjer so ga gospodje začudeno pogledali. Rajni prevzvišeni pa je prošnji ustregel in tako z bridkejšo šalo odgovoril šaljivcu. Staremu vikarju Matiji je ob tem pripovedovanju rahlo zardelo ostarelo lice, ozrl se je kakor v zadregi po navzočem prevzvišenem, »gospodu Lojzu«, ki je dejal nekam čudno slovesno:

»Ne delajte krivice nikomur. Gospod vikar se tedaj ni šalil. In prav ljubo nam je, da se ni šalil. Sicer pa — naj živi ta bajka! Ni slaba!«

S solznimi očmi in rahlo zmehden je vstal vikar in dejal preprosto:

»Prevzvišeni, saj ne boste hudi, da Vam rečem še enkrat, kakor svoj čas: gospod Lojze! Vi veste, kako je bilo tedaj z menoj. Hudo je bilo, a minilo je. Rekli ste, naj živi bajka! Modro ste rekli, kakor takrat, ko ste bili prvič moj gost. Gospod Lojze, prevzvišeni! Naj bo, kar veva sama, samo najino. Do moje smrti, prevzvišeni! Samo midva, a drugi naj imajo bajko.«

Škof je vedro prikimal. Nato pa je vprašal:

»Kako pa je z »bratom v hudiču«, ali je še tako ljub prijatelj, ko takrat?«

»Zlodej ga vzemi,« je zinil vedro vikar. »Vrgel sem ga v peč. V spanju se mi je spovračal. Nadležen gost je bil, pil je moje vino in pri tem zabavljaj. V sanjah seveda! Nekoč je celo Boga klel ali tajil, ali kaj vem kako. Seveda v sanjah, razumete! Pa morda so bile od Boga sanje. Zato sem ga odtrgal iz svojega srca in je gorel, da je bilo veselje.«

»Ubogi Lukjan,« se je nasmehnil škof. »Ali pa veste, da je bil mož sicer prav pameten gospodar in si je celó bogastvo nabral?«

Vikar je povesil oči, a jih zopet dvignil in odvrnil vedro:

»Jaz si ga nisem, prečastiti.«

»Kako neki bi ga?« je dejal slovesno škof.

»Saj ste vendar katoliški duhovnik.«

»O,« se je razgrel vikar, »a tudi za katoliškega duhovnika je bridko, če bi rad postregel gostom, a nima toliko, da bi mogel.«

Čez hip je vprašal škof:

»Pa kaj berete, odkar ste Lukjana sežgali?«

»Pisma svetega Pavla,« je odvrnil vikar in dodal šegavo: »Pa še levite svoji sestri in kmetom, ker so se žganja piti navadili.«

»Ne sodite jih prestrogo,« je rekel škof vsej družbi. »Slišal sem od pametnega zdravnika, da ga pijejo, ker imajo kruha premalo.«

Nato se je dvignil in vsi so vstali z njim.

* * *

In še dvajset let je minilo in gospod Matija je bil osivel ko ovca in obnemogel v topo samozadovoljnost starčka za pečjo v sestriini oskrbi. In če je srknil kozarec vina, je postal zgovoren in omočen in zadnje čase celo siten in je karal sestro:

»Goste mi odvrcaš. To ti rečem, grde ste ženske in ti si še posebnih ena. Lej in se ne šalim. Ti bi še svetemu Petru in Pavlu in še Gospodu Kristusu žlice štela, če bi se lepo zglašili v hiši. Taka si.«

»Taka je,« je ponavljal, ko je ostal sam rahlo dremajoč sam vase v toplem somraku luči in miru.

Sestra pa je skrbno pazila večer za večerom pri priprtih vratih na njegove vedno jasnejše otroške besede in nenavadne kretnje in je vedela že vse kakor na pamet: »Kadar misli, da je sam, glej ga, ali ne gre v omaro po steklenko škofovega vinā? Ali ne pogrne mize kakor za goste? Ali ne postavi kozarcev? Ali ne sede na najnižji prostor in govori verno v praznino proti stolu, ki je odločen za častne goste?«

Ko je vikarjeva sestra prvikrat vse to videla, jo je stresla groza. Potem pa se je privadila in je rekla ljubeče: »Naj ima svoje otročje veselje.«

Za njegov god pa je sklenila celo prijetno ga iznenaditi...

* * *

Vse lepo je bila pogrnila in postavila sama vina na mizo med tri svetle čaše. In poleg je bila položila belega kruha in mehke gnjati. In zdaj je čakala, da pride iz sobice, kjer je bil zadremal. In je stala v kuhinji ob vratih in poslušala in solze gancija so ji posili vrele iz oči. Ves ljubi dan je bil tako prijetno veder in živahen in teknilo mu je in voščilna pisma mu je brala in je brbljal veselo o apostolu Pavlu in njeja potih, o njegovi poti v Damask, v Atene in Rim.

»Kakšen pridigar, pomisli. Kaj mi hribovski vikarji, on, on. Vsem učenim starega ajdovstva je sapo zaprl. Pa kako ti piše o vinu. Po pameti ga pij, Timotej, ker si star. Lej, kakor bi vikarju Matiji pisal. Lej, saj bi se še na eno čašo povabil k meni, če bi se tebe ne bal.«

Vikarjeva sestra je sapo vase povlekla za vrati. Notri so se bila odprla vrata in je vstopil starček. In je videla žena, kakor da vodi na desni in levi nekatere nevidne s seboj. In zdaj je rekel onemu na desni:

»Ti si večji in višji od nas vseh, sedel boš više.« In potem je rekel onemu na levi:

»Tebe ne poznam sicer, a ker si z njim, dobiš mesto nad menoj.«

In ju je vedel k mizi in sedel z njima in nalil čaše do vrha in nazdravil vedro: »Bog blagoslovi!«

Sestra vikarjeva za vrati je otrpnila. Čuj, saj so bile čaše res zazvene. Stari vikar pa je govoril vedro.

»Lej no, lej, apostol Pavel, tak si torej. Sem si mislil, da si bil pravi hrust, pa si komaj za tršastega Tolminca. A le zamere nič. Vikar Matija ne pozna poklonov. Kar je res, je pa res. Tako nisem bil vesel še gospoda Lojza, prevzvišenega mojega pastirja, razumeš, kakor sem tebe, trikrat Veliki. In to še na svoj god. Salve, salve!«

Vikarjeva sestra za vrati je krčevito tajila svojo razburjenost. Tedaj je začel vikar nekam nestrpno: »Star sem, glej, in naglušen in tudi vidim že slabo. Saj si mi ga predstavil, saj vem, svojega tovariša, pa saj razumeš, no reci, kdo je, da še njega počastim.«

Sestra za vrati je pritisnila roko na usta, da ne bi zavpila. Skozi špranio v vratih je videla, kako je brat nagnil glavo čez mizo, kakor da je napeto poslušnil, kako je nato krčevito zaklical:

»Pa mi to šele zdaj poveš, ko sem te više posadil, apostol Gospodov? Umakni se mu!«

Sestra vikarjeva je še videla, kako je vikar zdrknil pred nevidnim gostom na drugem mestu, razširil roke in jih proseče dvignil. Brezkončna sreča in pokorščina je pela iz njegove zmedene, vedno bolj pojemajoče besede:

»Gospod Jezus, moj dobri Učenik. Saj sem v zmedi delal. Saj gre le Tebi najčastnejše mesto pri moji mizi. Saj vidiš, saj veš, da je ni reči v moji hiši, da Ti je ne bi dal. Ti si gospod, zapovej, vzemi, moj sladki, sladki gost...«

Sestra vikarjeva je vso silo zbrala, zadržala utrip srca. In čuj! Saj je odgovorilo notri, odgovorilo s sladko ljubeznijo:

»Matija, moj verni hlapec!«

In tam, kjer je sedel apostol, je jeknilo:

»Amen!« — — —

Sestra je planila k bratu. Ležal je kleče z obličjem na tleh. Bil je umrl...

SV. FRANČIŠEK ASIŠKI.

O sveti Frančišek,
kadar zazvonil večer je v vas,
smo se otroci za našo hišo igrali
in takoj smo te spoznali,
ko si prišel med nas...

Ti si bil naš najmlajši bratec...
Kako so te naše sestre ljubkovale
pod sladkim večernim nebom!...

Potem smo plesali
pod tihimi zvezdami
vsi čisti, vsi mali —
naše sestre so imele zlate lasé...

Oh, vrni se, vrni se,
sveti Frančišek,
saj se bomo še igrali —
in takoj te bomo spoznali,
ti naš najmlajši bratec:

saj smo gládili tvoje lasé,
saj smo božali tvoje oči — —
in po tvoji revni halji...

Mi te tolikrat, tolikrat izgrešimo —
o, kdo ve, kje si v neznani dalji...

Ko pride spet maj
v naše gaje,
o vem, da tvoj smehlaj
odstre zavese nam v čudežne sijaje
našega detinstva —

in bomo romali skozi tiho polje
v večerno zarjo
in bomo dejali, da grêmo v božje naročje,
da nesemo Gospodu vsak po eno belo jagnje...
Nič ne maraimo, če pravijo ljudje: to je otročje —
mi grêmo v božje naročje — — —

Anton Vodnik.

SVETA CECILIJA.

O sveta Cecilija,
kakó te iščem v gneči dni,
tak poln tesnobnega pričakovanja,
kako trpim v zmešanem šumenju vseh stvari
in le za hip se odpočijem, kadar duša sanja
o vetru in pomladi, ki pri nás je ni...

O, kako bi rad jaz ene same melodije
zvonjenja daljnega,
ki bi dehtela kot iz tvojega srca,
o sveta Cecilija...
(Ah, že ime je tvoje sladko, da bi jokal
v spominu na detinske dni,
ko v dušo so sijale mi večerne zarje,
oh, z zvoki vse drugačnimi...)

O, molil bom, da Bog mi pošlje spet omame jasne
ki v njih mi trepetalo je teló nedolžno,
kadar v bel sijaj cvetoča
stopila je Marija iz sinjine v maj...

O, ko sem še dete bil,
nikoli se smehljal in jokal nisem
tako žalostno sam...
Vedno
čez moje male rame
zrl me je anđel s sladko sinjimi očmi — —
o sveta Cecilija,
kakó te iščem v gneči dni!...

Anton Vodnik.